

POLKUJA KESTÄVÄÄN TAIDEKASVATUKSEEN – SUOMALAISTA KUVATAIDEOPETUSTA MUUTTUVASSA MAAILMASSA

Onko kestävä kehitys kuvataideopetuksessa aktiivista, luovaa, keskustelevaa ja pohtivaa kansalaisuutta? Tuoreita näkökulmia kotipaikkaamme tai kouluympäristöön? Materiaalien kierrätystä? Myrkyttömiä taiteellisia materiaaleja? Oivaltavia ajatuksia uuden median parissa? Mikä on kuvataideopetuksen rooli epäoikeudenmukaiseksi ja luonnon voimavaroja tuhlailevaksi koetussa maailmassa?

Näillä sanoilla Polkuja-näyttelyn suunnitteluryhmä kysyi kuvataideopettajilta näkemyksiä kestävästä taideopetuksesta. Kutsuimme kuvataideopettajia esittelemään taideopetustaan ja oppilaiden tekemiä teoksia. Millaisia taiteellisia oppimisprosesseja on syntynyt ja miten kuvataideopettajan pedagoginen ajattelu on kehittynyt, kun taideopetuksen keskiössä on kestävä kehitys? Koko näyttelyprosessin takana on ajatus siitä, että kuvataideopettajilla, taiteilijoilla ja taidekasvatuksen tutkijoilla voi olla merkittävä tehtävä kestäväen kehityksen rakentamisessa osana taidekasvatustyötä.

Polkuja-näyttely esittelee 34 oppilaitoksen, 45 taidekasvattajan ja satojen oppilaiden toteuttamia kuvataideprojekteja. Näyttelyyn osallistuvat kuvataideopettajat kokoontuivat vuoden aikana kaksi kertaa yhteisiin koulutusilaisuuksiin kehittämään projektejaan. Seminaareissa kuultiin esityksiä taiteen, taidekasvatuksen ja ympäristön suunnittelun alueilta ja kehiteltiin yhdessä taidekasvatusprojekteja eteenpäin. Yhtenä osana prosessia syntyi osallistujien projekteja esittelevä kokonaisuus Suomen InSEAn verkkosivuille <http://inseafinland.pbworks.com/f/SuomenInSEAPolkuja2010.pdf>.

Polkuja - näyttely rakennettiin osaksi InSEAn kansainvälistä taidekasvatuskongressia Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Arktikumin tiloihin sekä Rovaniemen kaupungin keskustaan kesällä 2010. Näyttely on taidepedagoginen: siinä katsoja voi tutustua sekä oppilaiden ja opiskelijoiden tuottamiin teoksiin että niihin taiteellisiin prosesseihin, joita kouluissa on läpikäyty. Myös kuvataideopettajien taidepedagoginen ajattelu näkyy projektien esittelyissä. Näyttely tuo nähtäväksi suomalaisten lasten, nuorten ja aikuisten kuvia, puheenvuoroja siitä, millaista on katsoa maailmaa kuvataiteen keinoin.

Näyttely kertoo myös maamme peruskouluissa, lukioissa, kuvataidekouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa toteutettavan kuvataideopetuksen korkeasta tasosta. Suomalaiset kuvataideopettajat ovat korkeasti koulutettuja ja he kehittävät omaa taidekasvatustyötään jatkuvasti. Tällä näyttelyllä kuvataideopettajat tuovat työtään näkyväksi ja osallistuvat sen avulla myös kansainväliseen taidekasvatuskeskusteluun.

Näyttelyssä näkyy suomalaisten ihmisten erityinen suhde luontoon, muuttuvaan ja perinteiseen rakennettuun ympäristöön, tavaramaailmaan ja mediaan. Kestävä kehitys tarkoittaa myös immateriaalisia arvoja: mielikuvitus ei tarvitse jatkuvaa kulutusjuhlaa, toisen ihmisen kohtaaminen voi tapahtua taiteen kautta.

Polkuja -näyttely esittelee lasten, nuorten ja aikuisten piirustuksia, maalauksia, veistoksia, valokuvia, videoita ja ympäristötaidetta eteläisimmästä Suomesta Lapin pohjoisimpiin seutuihin saakka. Näyttely osoittaa, että taidekasvatuksella on voimaa ja merkitystä sekä silloin, kun on kyse globaalien ympäristöongelmien käsittelystä, että silloin, kun luodaan suhdetta omaan kotipaikkaan ja pohditaan mahdollisuuksia elää tässä maailmassa yhdessä. Kuvataide antaa lapsille, nuorille ja meille aikuisille mahdollisuuden kuvitella tulevaa, etsiä muutoksen mahdollisuuksia. Polkuja -näyttely on painokas puheenvuoro kuvataideopetuksen puolesta. Äskettäin julkistettu peruskoulun tuntijakoesitys ei anna taidekasvatukselle sille kuuluvaa arvoa koulussa. Uskomme kuitenkin, että lopullinen ratkaisu tulee olemaan tasapainoisempi ja vastuullisempi. Luovaa, innostunutta ja koskettavaa kuvataidetoimintaa tarvitaan kouluissa entistä enemmän.

Näyttely on syntynyt maassamme ainutlaatuisen laajalla taidekasvattajien verkostolla. Mukana ovat olleet Kuvataideopettajat ry, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto, Suomen InSEA ry, Lapin kuvataideopettajat KUVATA ry, Aalto-yliopiston Taideteollinen korkeakoulu sekä Lapin yliopisto. Kuvataideopetusta kehittävän yhteistyöverkoston vahvistamisessa näyttelyprosessilla on suuri merkitys.

Kiitämme Taiteen Keskustoimikuntaa näyttelyn taloudellisesta tukemisesta. Kiitämme opetusministeri **Henna Virkkusta**, näyttelymme suojelijaa.

Polkuja - näyttelytoimikunta

ALPPILAN PUNAINEN LANKA

Alppilan yläaste ja lukio, Helsinki
Kuvataideopettaja Minna Strömberg

Alppilan lukio ja Alppilan yläaste viettivät yhteisiä 50-vuotisjuhlia syksyllä 2009. Juhliin toteutettiin yhteisötaideteos, jonka tekemiseen osallistuivat kaikki molempien koulujen oppilaat ja opiskelijat, kaikki nykyiset opettajat sekä juhlavieraat eli vanhat oppilaat ja opettajat.

Kukin osallistuja mietti hetken omaa olemistaan Alppilassa ja parhaimpia hetkiään koulussa, sitä, mikä on oleellisinta hyvälle olemiselle Alppilassa ja miten sitä haluaa jakaa muille: Mikä on minun viestini maailmalle Alppilan koulun punaisesta langasta?

Kukin osallistuja sai kangassuikaleen, joka toimi värikoodina. Yläasteen oppilas sai vaalean vihreän, lukion opiskelija vaalean sinisen, kaikki opettajat keltaisen ja muu henkilökunta ja juhlakansa vapaasti valiten oranssin, violetin ja vaalea punaisen. Kankaaseen kirjattiin viesti piirtäen tai kirjoittaen. Viestin sai siis jättää abstraktina tai konkreettisenä runona tai aforismina. Se sai olla pitkä tai lyhytsanainen ja kuva- tai merkkikieltä.

Kankaansuikaleet viesteineen ripustettiin aulan pylväiden väliin punottuun punaisen langan verkostoon. Apuna käytettiin punaisia pyykkipoikia. Teos kasvoi juhla viikolla sykäyksittäin. Maanantaina yläaste, torstaina lukio ja lauantaina juhlakansa työsti osuutensa. Valmis teos liehui muutaman viikon koulukansan ilona, ala-aulan juhlatokseksi ilahduttamassa juhluvuoden arkielämää.

Laitoimme viestimme liehumaan, tuulen mukana kulkemaan, yhteiseen tietoisuuteemme nousemaan, mukavia muistoja kokoamaan ja Alppilan henkeä nostattamaan.

KOHTAAMISIA JA SAVISIA KÄDENPURISTUKSIA

Lohjanseudun kuvataidekoulu
Rehtori Marketta Urpo-Koskinen

Espoon kuvataidekoulu
Lappeenrannan lasten ja nuorten kuvataidekoulu
Lieksan kuvataidekoulu
Pohjois-Helsingin kuvataidekoulu
Porin kuvataidekoulu
Vaasan kansalaisopiston taiteen perusopetus
Vihdin kuvataidekoulu

Minkä näköinen on tuuli, minkä näköinen on kosketus? Vaikkemme tiedä tuulen ulkonäköä, niin me näemme tuulen myrskynä, puhurina, puiden heilumisena, hiusten pörrötymisenä. Entä kosketus, puristus, tervehdys, kättely? Miltä se näyttää?

Pyörittelimme pieniä punasavipalleroja ja lähdimme liikkumaan ja tervehtimään toinen toisiamme. Kämmenten välissä oli siis savipallero ja siihen jäi jäljeksi tuo tervehdys, puristus. Sitten puristukset pantiin kuivumaan ja poltettiin keramiikkauunissa.

Saviset tervehdykset ja kohtaamiset pakattiin matkalaukkuihin ja ne lähtevät Rovaniemelle kesäkuussa. Rovaniemellä laukut avataan ja esillä on satoja kohtaamisia. Savisia kädenpuristuksia.

Savisissa kädenpuristuksissa on mukana kahdeksan kuvataidekoulu ympäri Suomea: Vihti, Lieksa, Pori, Vaasa, Pohjois-Helsinki, Espoo, Lappeenranta ja Lohja.

SAAVUTETTAVUUS JA ESTEETTÖMYYS

Ruskeasuon koulu, Helsinki
Liikuntavammaisten erityiskoulu
Kuvataidekurssin ohjaaja Anu Ahonen

Ruskeasuon koulun perinteisellä taideviikolla työskenneltiin maalaustaiteen parissa syyslukukaudella 2009. Työskentelyn teema liittyi vammaisten etujärjestö Kynnys Ry:n järjestämään Esteetön Elämä - näyttelyyn, jonka tarkoitus oli edistää vammaisten mahdollisuuksia opiskella ja harrastaa kuvataiteita. Osallistuimme näyttelyyn Helsingin kulttuurikeskus Stoassa Marraskuussa 2009.

Maalausten teemat syntyivät yhteiskuntaopin tunnilla käydyistä keskusteluista. Käsittelimme fyysisen ja sosiaalisen ympäristön teemoja, kuten rakennusten, liikennevälineiden tai kommunikoinnin esteitä tai esteettömyyttä. Tutkimme projektin aikana kantaaottavia julisteita, maalaustaidetta ja muita kuvia. Tutustuimme erilaisiin julkisiin puheenvuoroihin, kuten rakennetun ympäristön esteettömyyttä käsittelevään arkkitehtuuriblogiin sekä kommentteihin vammaisten henkilöiden avustuspalveluiden puolesta. Kukaan oppilas valitsi keskustelujen pohjalta aiheen, josta suunnitteli ja toteutti kantaaottavan maalauksen ja siihen liittyvän kirjallisen osuuden.

Ennen maalaustyöskentelyä käsittelimme väri ja tunne-teemaa, jossa oppilaat antoivat merkityksiä eri väreille. Tämä toimi pohjana oman maalauksen värivalinnoille ja niiden merkitysten pohtimiselle. **Vesan** maalauksen raaputettu violetti pinta kuvaa kiukkua, joka syntyi, kun hän ei päässyt osallistumaan konserttiin jyrkkien portaiden takia. **Iraidan** maalauksen vaaleanpunainen kuvaa hissillä liikkumisen iloa ja **Leenan** vaaleanvihreä kertoo hyväksynnästä.

Projektimme toi esille oman mielipiteen esittämisen tärkeyden. Kestävä kehitys tarkoittaa joskus aivan arkipäiväisistä asioista muistuttamista, jotta yhteiskunta toimii. Hissillä pääsee toiseen kerrokseen, kun nappi löytyy ja ovi aukeaa. Asennettakin on hyvä kasvattaa: "Esteiden poistaminen on esteettömyyttä." Myös yhteistyö nousi tärkeäksi tekijäksi kuvataideprojektissamme. Työskentelymme syntyi keskusteluiden, avustetun työskentelyn ja eri ammattiryhmien yhteistyön kautta. "Molemmissa hahmoissa on punaista ja se yhdistää kaveruksia."

METSÄ MIELESSÄ – GRAAFISEN SUUNNITTELUN OPISKELIJOIDEN TAITEILIJAKIRJOJA

Inveon Kulttuuri, Porvoo
Kuvataiteen lehtori Saija Baer

Kuva-artsaaniopiskelijoiden taiteilijakirjojen aiheena on suomalaisille läheinen metsämaisema: metsä hiljentymisen paikkana, suojan antajana, metsä piilopaikkana, metsä mytologiassa.

Teoksissa tulee esiin jokaisen opiskelijan henkilökohtainen suhde tuttuun ja läheiseen luontoelementtiin. Ohjauksessa jätettiin mahdollisimman paljon valinnanvaraa erityisesti materiaalivalinnoissa ja teknisessä toteutuksessa. Prosessiin kuului kuitenkin tiiviis keskustelu sisällöstä suunnittelutyön edetessä. Opiskelijoiden visuaalisia valintoja kyseenalaistettiin aktivoiden opiskelijoiden omaa kriittistä ajattelua.

Kurssiin liittyi erillinen pienimuotoinen taidekirjansitojan osuus, jossa opiskelijat saivat kokeilla kolmea eri sitomistekniikkaa ja valmistaa mallikirjoja näitä käyttämällä.

Janine Bergström

Taiteilijakirjaani liittyy ajatus siitä, että olen asunut ja viettänyt koko lapsuuteni metsän läheisyydessä. Tämä sisältää paljon muistoja kasvuvuosiltani. Koska olen liikkunut paljon metsässä, sain ajatuksen polusta, joka kulkee metsän halki. Kehitin ideaani kartalla kiertäväksi punaiseksi poluksi, jossa on "Lähtö" ja "Maali"

Johanna Huikuri

Teokseni pohjautuu mytologiseen maailmanpuuhun. Maailmanpuu sitoi yhteen maanalaisen maailman, maanpäällisen maailman ja taivaan. Puun oksat olivat tärkeät taivaan muotoutumisen kannalta ja kun maa oli tullut valmiiksi, astui merestä esiin mies, josta kasvoi jättiläinen. Hän kaatoi puun kolmella iskulla.

Emil Wikström

Jo tehtävän alussa leikin joillakin kirjan muotoa, materiaalia ja rakennetta koskevilla ajatuksilla. Liika suunnitelmallisuus tuntui kuitenkin hankalalta, joten päätin noudattaa sen sijaan spontaanimpaa lähestymistapaa, luottaa intuitiooni ja odottaa siten itsekä kiinnostuksella millaiselta lopputulos näyttäisi. Olen käyttänyt erityyppisiä paperimateriaaleja, erilaisia maalaustarvikkeita, piirtämisvälineitä ja narunpätkiä. Olen leikannut, polttanut ja maalannut kirjan eri tavoilla päästäkseni haluamaani lopputulokseen.

Alexander Lång

Olen tutkinut valon ja lumen kautta tunnetta, joka on minulle merkityksellinen liikkuessani talvisessa metsämaisemassa.

Jasmin Storgårds

Taiteilijakirjani on laatikko ja sen sisällä oleva kaksipuoleinen palapeli. Jotta katsoja voisi tutustua teke- määni kirjaan, on hänen ensin koottava se. Kuva ja sana "Skog" muodostuvat, kun palapeli kootaan yhteen. Kääntöpuolella on valokuvadetaljeja metsästä eri vuodenaikoina. Kun se kootaan, muodostuu lause "If a tree falls in a forest and no-one is around to hear it, does it make a sound ?"

Näyttelyssä on esillä myös taiteilijakirjoja edelliseltä, vuoden 2009 kurssilta, joissa tekijöiden lähestymis- tapa taiteilijakirjan ideaan on enemmän kiinni kirjan muodossa ja traditiossa. Opiskelijat ovat iältään 16 - 55 vuotiaita.

MUURI

Vantaan kuvataidekoulu ja Vantaan tanssiopisto, Vantaa
Kuvataideopettajat Marja Juutinen ja Tuire Leppälä
Tanssinopettaja Sanna Veijalainen

Muuri- teema on usean opettajan yhdessä ideoima teema lukuvuoden 2008- 2009 aikana.

Projekti toteutettiin vuonna 2008- 2009 digitaalisen kuvankäsittelyn työpajassa sekä kuvatanssi-työpajassa. Oppilaiden ikä 13- 16 oli vuotta.

Mikä on muuri? Miksi niitä on? Millaisia muurit voivat olla? Millaisia näkymättömiä muureja on ihmisten välillä? Voiko muurin rikkoa? Mieti, millaiset vastakohtaiset maailmat muuri erottaa?

Tehtävään virittäytyminen alkoi kysymyksillä, pohdinnoilla, keskustelulla ja kuvaesityksellä.

Digityöpajan oppilaat käyttivät kuvaa koostaessaan omia valokuviaan ja piirroksiaan lähtökohtana ja sovelsivat vuoden aikana kuvan muokkaamisesta oppimiaan asioita.

Kuvatanssi-työpajan oppilaat rakensivat erilaisia materiaaleja käyttäen kolmiulotteisen muurin pienoismallin. Maalaustehtävässä muuri murrettiin symbolisesti Muuri-tanssikoreografiaan liittyvän ihmisfiguurin avulla. Tanssiesityksen liikekieltä ja koreografiaa suunniteltaessa pohdittiin erilaisia ihmisten välisiä jännitteitä ja ryhmän sisällä, välitilassa ja ulkopuolella olemista.

Oppilastyöt on koottu dvd:lle. Esillä on myös kolmiulotteisia muureja ja maalauksia.

ENERGIA - tuote, pakkaus ja mainos, graafisen suunnittelun tehtävä
Vantaan kuvataidekoulu, Vantaa
Tuire Leppälä

Projekti toteutettiin vuonna 2008- 2009 digitaalisen kuvankäsittelyn työpajassa.
Oppilaiden ikä oli 13- 16 vuotta.

Mikä voisi olla energia-tuote: syötävää, juotavaa, lääke vai esine? Millainen on hyvä tuote? Kenelle se on suunnattu? Miten sitä markkinoidaan? Millainen on hyvä mainos? Entä mainoksen visuaalinen ilme? Millainen värimaailma siinä on? Millaisia ovat mainoksen iskulauseet? Ovatko ne uskottavia? Ovatko ne humoristisia?

Virikekysymysten ja esimerkkikuvien avulla oppilaat tutustuivat tuote- ja pakkaussuunnitteluun ja tuotteen mainostamiseen liittyviin asioihin. Oppilaat ideoivat energiaan liittyvän tuotteen, miettivät sen ominaisuuksia ja kohderyhmän ja ottivat nämä huomioon pakkauksen ulkoasua ja mainosta suunnitellessaan. Pakkaus rakennettiin tulostuksen jälkeen kolmiulotteiseksi pakkaukseksi, joka valokuvattiin mainosta varten. Mainoksen suunnittelussa huomioitiin erityisesti tekstin ja kuvan sommitteluun liittyviä asioita. Kokonaisuudessaan projektiin meni aikaa noin kaksi kuukautta.

Oppilastyöt ovat esillä A4-A3 kokoisina tulosteina ja kolmiulotteisina pakkauksina.

TERVEISIÄ KOUVOLASTA – KUVATAIDE- JA KÄSITYÖTAIDEKOULUJEN TEOS

Kouvolan lasten ja nuorten kuvataide- ja käsityökoulut, Kouvola

Kuvataideopettajat Eeva Raaska, Minna Rissanen, Ulla Sinkkonen, Saija Simola, Mari Walldén, Heini Hiedanpää, Pia Liila ja Sanna Ukkola.

Terveisiä Kouvolasta on alueen lasten ja nuorten kuvataide- ja käsityötaidekoulujen yhteinen teos, joka liittyi suurempaan Minun Kouvolani -hankkeeseen. Tammikuussa 2009 alueen kunnat yhdistyivät uudeksi Kouvolan kaupungiksi. Uuden kaupungin yksivuotisjuhlan kunniaksi vuoden 2010 aikana on esillä muun muassa erilaisia poikkitaiteellisia tuotoksia. Mukana on ryhmiä vanhan Kouvolan, Valkealan, Kuusankosken, Anjalankosken ja Elimäen alueilta. 12–18-vuotiaita oppilaita on noin 135. Heidän töistään muodostuu yhteisteos. Projektin eräs tavoite oli hioa yhdistyneiden kuntien kuvataide- ja käsityötaidekouluja yhteen sekä esittäytyä kaupunkilaisille yhtenäisenä toimijana.

Jokainen oppilas valmisti lukuvuoden aikana A5-kokoisen postikortin. Postikortti työstettiin eri tekniikoin, kuitenkin niin, että valmiista teoksesta tuli litteä. Kortin kuvapuolelle nuori työsti esimerkiksi paikkakuntaan liittyvän näkymän, kotikatunsa, lempipaikkansa, itselle merkityksellisen paikan, mielentilan tai tunnelman. Tekstipuolelle tuli postikortin tapaan kohdat postimerkille ja osoitetiedoille.

Tervehdys kirjoitettiin lyijykynällä tai mustalla tussilla. Tervehdys oli nuoren sen hetkinen ajatus: fiilis liittyen paikkaan ja siellä elämiseen. Kortin saajana oli esimerkiksi ystävä, sukulainen, julkisuuden henkilö tai fiktiivinen hahmo. Korteista koottiin katosta siimoilla roikkuva yhteisteos. Postikortit ripustettiin ryhmäksi niin, että niitä voi tarkastella molemmilta puolilta.

NAPPILINNUT – NAPPIKASASTA LINNUIKSI

Sydän-Laukaan koulu, Laukaa
Kuvataideopettaja Maija Oksala

Sain mahdollisuuden ostaa toimintansa lopettavan nappikaupan varastoa edullisesti. Nappikasaa hipelöidessäni ja miettiessäni, mitä napeista voisi koulussa tehdä, mieleeni tulivat **Birger Kaipiaisen** pelkistetyt helmilinnut.

Annoin yhdeksännen luokan valinnaisaineryhmien oppilaille (yhteensä 36 oppilasta) tehtäväksi suunnitella lintu, jonka voisi ajatella elävän täällä Laukaan seudulla tai se voisi olla aivan kuviteltu laji. Tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa ilmaisullisesti ja tekniikaltaan mielenkiintoinen teos.

Osa oppilaista lähti suunnittelussaan liikkeelle vesilinnuista: Laukaassa on paljon järviä. Monet oppilaat asuvat maaseudulla järvien, peltojen ja metsien ympäröiminä. Lintuja oli mahdollista nähdä ja jopa valokuvata koulumatkoilla. Oli nähtävissä, että lintujen tarkkailu on tärkeää ja tuttua monelle oppilaalle.

Olen huomannut myös, että maalla asuvilla nuorilla on hallussaan taitoja käyttää työkaluja ja suunnitella tarkoituksenmukaisia työtapoja – tästä oli hyötyä lintuprojektissa. Lintujen tekotavaksi valittiin kolmiulotteinen työskentely. Linnun runko muotoiltiin kanaverkosta ja rautalangasta ja se päällystettiin sanomalehdellä ja paperimassalla. ”Höyhenpeitteeseen” käytettiin nappeja.

Oppilaat tutkivat ja keskustelivat paljon toistensa töistä ja seurasivat niiden edistymistä. Erilaisista ratkaisumalleista vaihdettiin mielipiteitä ja annettiin apua vaativissa tilanteissa. Työvaiheiden ja töitten dokumentointi kirjoittamalla ja valokuvaamalla oli tärkeä osa työskentelyä. Töitten valmistuttua arvioimme teoksen ja sen eri vaiheiden onnistumisia ja vastoinkäymisiä sekä niistä selviytymistä. Pitkäjänteisen työskentelyn ja vaativan prosessin kautta opittiin arvostamaan omaa ja toisten työpanosta ja -tuloksia sekä ilmaisemaan omia havaintoja, ajatuksia, mielikuvia ja tunteita. Vasta töitten valmistuttua tarkastelimme Birger Kaipiaisen helmilintuja kuvista.

GLOBETROTTERS – MAAILMANKIERTÄJÄT

Espoon kuvataidekoulu, Espoo
Kuvataideopettaja Elisse Heinimaa

Espoon kuvataidekoulun päättötyö tehdään kuvataiteen perusopetuksen laajaan oppimäärään liittyen. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa päättötyön itsenäisesti, mutta hän saa ohjausta työskentelyprosessin kuluessa. Päättötyö sisältää teoksen, työkirjan työskentelystä ja siihen liittyvän itsearvioinnin. Päättötyön tekijät esittelevät teoksensa ja työskentelyprosessinsa kevätlukukauden lopussa järjestettävässä tilaisuudessa. Teokset ovat esillä myös päättötyönäyttelyssä. Päättötyön arvioinnin suorittaa kaksi arvioijaa, joista toinen on Espoon kuvataidekoulun opettaja ja toinen ulkopuolinen asiantuntija.

Espoon kuvataidekoulun 17-vuotias oppilas **Hilla Hirvonen** pohti päättötyössään kierrätystä, vaatteiden merkitystä ihmisen persoonallisuudelle, muotia ja mainontaa. Päättötyötään varten Hilla keräsi kierrätyskeskuksen ilmaistoreilta vaatteita, joista hän valitsi muutamia tuunattavakseen. Hänen tavoitteensa oli tuoda esille iloa, hauskuutta ja terveitä elämänarvoja tuhlaamisen, välinpitämättömyyden ja pinnallisen elämän vastapainoksi. Hillan muokkaamat juhla-asut ja muut vaatteet saivat seurakseen myös akryylimaalauksia, joiden henki on sama kuin vaatteissa. Maalauksissa hän kritisoi muotimaailman ontoutta ja aidon elämänilon puutetta.

NUORTEN HYVINVOINNIN ANKKURIT LAPISSA

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta, Rovaniemi

Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelman opiskelijat Sanna Ahola, Elina Koivula, Henriikka Kolari, Lotta Linnanmaa, Ulpu Riikonen, Viena Rissanen ja Niklas Pajusalo
Yliopistonlehtorit Maria Huhmarniemi ja Mirja Hiltunen

Kokonaisuus kerää yhteen Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa -hankkeessa kevään 2009 aikana syntyneitä taidetyöpajojen tuotoksia ja esittelee niihin liittyviä prosesseja. Töissä pohditaan aikuistumista, identiteettiä, menneisyyttä, nykyhetkeä, tulevaisuutta ja nuorten epä- ja mielipaikkoja.

Ivalossa nuoret ovat koostaneet nuorisotilalle kierrätysmateriaalista seinäteoksen Nuorten ympyrät sekä Tässä ja tulevaisuudessa -valokuvanäyttelyn. Kemijärvellä Itä-Lapin ammattiopistolla, Hillatien koululla ja nuorisotilan Kämpälle nuoret toteuttivat mosaiikkiseinäteoksia. Ranualla ammattistarttiluokan julkinen yhteisöveistos Elämän onnenlehdet sijaitsee nuorisotila Monkkarin pihalla. Kolarin kunnantalon aulatilassa oleva Turvassa-näyttely koostui yhdeksäsluokkalaisten nuorten ottamista neulanreikäkamerakuvista, yhteisömaalauksesta, serigrafiatöistä ja kollaaseista.

Työpajajaksoihin osallistuneet ovat peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten sekä päättäneitä nuoria. Taidetoiminnan tarkoituksena on ollut, että nuoret saavat äänensä teosten kautta kuuluviin. Tavoitteena oli tukea nuoria taiteen keinoin heidän elämänvaiheessaan. Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa -hankkeessa kehitetään uusia, innovatiivisia taiteita ja erilaisia mediaympäristöjä hyödyntäviä toimintamalleja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Samassa yhteydessä toteutetaan lappilaisten nuorten hyvinvointiselvitys.

Lapin lääninhallitus on myöntänyt hankkeelle ESR- osarahoituksen vuosille 2008–2010. Hankkeen hallinnoija on Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Osatoteuttajia ovat Lapin yliopiston sosiaalityön laitos ja taiteiden tiedekunta. Hankkeessa oli kaksi päätoimista työntekijää: projektipäällikkö Katri Kuusela ja hänen sijaisensa Marja-Sisko Tallavaara Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa sekä tutkija Riikka Sutinen Lapin yliopiston sosiaalityön laitoksella. Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelman opettajat ja opiskelijat osallistuivat hankkeeseen: opiskelijat ohjasivat nuorten taidetyöpajoja, joissa näyttelyn teokset on toteutettu. Hankkeen osatoteuttajia ovat lisäksi Kemijärven, Inarin, Kolarin ja Ranuan kunnat.

KOHTAAMISIA TAITEEN ÄÄRELLÄ – KOUKKUNIEMEN VANHAINKODIN TUNNELIMAALAUKSET

Sara Hildén -akatemia, Kuvataidekoulu, Tampere
Kuvataideopettaja, rehtori Heli Tiainen

Sara Hildén -akatemian 10–18 -vuotiaat oppilaat tekivät vuosina 2005–2007 akryylimaalauksia, jotka sijoitettiin Tampereen kaupungin Koukkuniemen vanhainkotiin. Maanalaisen huoltotunnelin elävöittämiseksi oli järjestetty ideakilpailu, ja koulumme ehdotukset hyväksyttiin toteutettaviksi. Idealuonnoksia muokattiin eteenpäin oppilaiden ja vanhainkodin henkilökunnan yhteistyönä. Projektiin osallistui 73 nuorta.

”Kukkaapenkki”-teossarja sijoitettiin 50 m pitkälle suoralle käytävälle. Huoltotunnelista juhlasaliin johtava sisäänkäynti kehystettiin toisella teossarjalla, neliönmuotoisilla maalauksilla, joiden aiheina olivat kotipihan ja lähimetsän eläimet. Maalausarjojen aihepiirit valittiin siten, että ne kiinnostivat sekä nuoria että vanhuksia. Teosten avajaistilaisuuteen osallistuivat maalausten tekijät perheineen, sekä osa Koukkuniemen asukkaita ja henkilökuntaa.

Lukuvuonna 2009–2010 Koukkuniemi-projektia jatkettiin yhteisötaiteen menetelmin. Tavoitteena oli luoda yhteyksiä nuorten ja vanhusten maailmojen välille kuvataiteen keinoin. Nuoret muistelivat tuntemiaan vanhuksia, suhdettaan heihin ja ylipäätään vanhuuteen, sekä kirjoittivat ajatuksiaan paperille.

Seuraavassa vaiheessa oppilaat vierailivat Koukkuniemen vanhainkodissa. He haastattelivat vanhuksia ja kirjasivat ylös heidän tarinoitaan, toteuttivat dokumentaaristen valokuvien sarjan vanhainkodin asukkaista ja osallistuivat vanhusten kanssa yhteiseen piirustushetkeen. Lisäksi oppilaat haastattelivat ja valokuvasivat omia isovanhempiaan.

JÄTIN MATKASSA – MUINAISRANNALTA RADANVARTEEN

Hyvinkään lasten ja nuorten kuvataidekoulu, Hyvinkää
Kuvataideopettaja Kaisu Paavilainen

Hyvinkään lasten ja nuorten kuvataidekoulun linjaan on aina kuulunut paikallishistoria sekä luonto: erilaisten kiinnostavien paikkojen löytäminen omasta elinympäristöstä ja ulkona paikanpäällä työskentely kuuluvat toimintaamme vuosittain. Ympäristöön tehdyistä projekteista on myös koottu dokumentiksi pieniä kirjoja.

Syksyn 2009 teemaksi nousi Aseman puisto Hyvinkäällä. Ajankohtaiseksi paikan teki sitä uhkaava rakentaminen. Halusimme omalta osaltamme osallistua puistosta käytävään keskusteluun positiivisella tavalla tuomalla esiin puistojen ja kaupunkiluonnon merkitystä yleisemminkin ihmisten henkireikänä ja kohtaamispaikkana.

Tutustuimme puiston merkittävään historiaan: puisto on Suomen ensimmäinen rautatiepuisto. Sen puuntaimet haettiin 1870-luvulla Pietarista asti. Työskentelimme puistossa puita sekä puiston ihmisiä piirtäen. Teemaa jatkettiin koulussa savitöillä. Keräämiemme tammenterhojen vahvaa kasvua saattoi ihastella koulumme vitriinissä.

Projektiin liittyi myös puistotapahtuma, jota koulun vanhimmat oppilaat, ateljeepajalaiset, ideoivat. He valmistivat tapahtumaan esiintymisasuja itselleen. Mukana oli myös eläväveistos: media-assistenttimme, teatterilainen **Kaisa Malinen**. Tapahtumassa oli opastettuja puistokierroksia, joissa kerrottiin puiston historiasta sekä käytiin läpi sen lukuisia eri puolajeja. Yleisöllä oli mahdollisuus kokeilla maalaamista ja katumaalausta; oli elävää huilumusiikkia, kuumaa mehua ja lyhtyjä. Tapahtuma oli oikein onnistunut. Ihmiset viihtyivät puistossa pimeän tuloon asti!

Elävä veistos toimi myös mallina maalausryhmille. Maalausaiheena aihe muuttui vahvasti oman kasvun symboliksi. Maalausryhmät tekivät samankokoisia pitkiä ja kapeita töitä, jotka yhdessä muodostivat mahtavan metsän.

Keväällä 2010 tutustuimme Hyvinkäällä sijaitsevaan muinaisrantaan, Jätin katuun geologi **Aimo Kuivamäen** opastuksella. Ihmisen jälki näkyy maisemassa: muinaisrannasta on jäljellä enää pieni pätkä sillä suurin osa siitä on tuhottu soranotossa. Toinen kevätretki suuntautui Vantaan joen varteen. Tarkoituksena oli kevään merkkien ja äänien havainnointi, hitauden kokeminen, vertaaminen tätä vieressä liikkuvaan moottoritiehen. Retkillä tallensimme maisemia piirtämällä, maalaamalla ja valokuvaamalla.

Retket ovat osa koulussamme alkavaa kulttuurihistoriallista retkeilyä. Tutustumme eri aikakausia edustaviin kulttuurihistoriallisesti merkittäviin paikkoihin, työskentelemme paikanpäällä ja tutustumme aiheeseen liittyvään nykytaiteeseen. Kokoamme materiaalista julkaisun.

IHAN PIHALLA

Kivistön koulu, Vantaa

Keraamikko, kuvataiteilija ja kuvataidekasvatuksen opiskelija Jaana Brinck

Yhteisötaideprojekti on toteutettu Kivistön 252 oppilaan alakoulussa Vantaalla lukuvuoden 2008 - 09 aikana. Oppilaat ovat tutkineet koulunpihaa valokuvaamalla, piirtämällä, maalaamalla ja kirjoittamalla. Yhteisötaideprojektin myötä lapset ovat tehneet itselleen ja muille näkyväksi omia ajatuksiaan nopeasti muuttuvasta kouluympäristöstään. Nämä taiteen keinoin kuvalliseen muotoon arkistoidut ajatukset säilyvät myös tuleville sukupolville.

Koululaiset ovat pohtineet, mikä paikka pihassa on heille merkityksellinen ja dokumentoineet sen tulevaisuuden arkeologille. Valokuvat on muutettu aikaa kestäväksi keramiikaksi tekemällä tietokonetulosteeseen perustuvat siirtokuvat, jotka on poltettu kiinni keramiikkalaattojen pintaan. Ottamastaan valokuvasta oppilaat ovat etsineet tärkeimmän kohdan ja maallaneet tästä omakätisen tulkinnan toiselle laatalle keramiikkavärejä käyttäen.

Jokainen koulun oppilas on osallistunut koulun yhteiseen taideteokseen kahdella keramiikkalaatalla eli laattoja on syntynyt yhteensä yli 500 kappaletta, 20 neliometriä. Keramiikkalaatat sijoittuvat alueelle vuonna 2011 rakennettavaan uuteen Kanniston kouluun. Kivistön koulu sijaitsee Marja - Vantaan alueen sydämessä. Koulun naapuriin rakennetaan lähivuosina Kehäradan Kivistön asema. Lähitulevaisuudessa Kivistön koulu jäänee pois käytöstä ja lapset sijoitetaan alueelle rakennettaviin uusiin kouluihin.

JATKOAIKA VITOSELLA – TAIDETTA KIERRÄTTÄEN

Joensuun Lyseon lukio

Kuvataideopettaja Anne Mäntynen

Jatkoaika vitosella oli Joensuun Lyseon lukion projekti, jossa tehtiin taidetta kestävän kehityksen teemalla ja kierrätysideologialla. Yhtenä osana tehtävään kuului myös uudenlaisen asutusalueen suunnittelua ryhmätyönä.

Projektit kuuluivat osana Nykytaide- ja ympäristö, paikka ja tilakursseille. Teemoja olivat oma asuin ympäristö, rakentaminen, ekologisuus sekä esineiden ja tekstiilien kierrätysmuotoilu. Kurssi sisälsi yhteistyöprojektina asutusalueen suunnittelun. Suunnittelussa pyrittiin kiinnittämään huomiota asuinalueen yhteisöllisyyden tukemiseen. Oppilaat suunnittelivat kerros- ja rivitalot piha-alueineen Joensuun Penttilän asutusalueen joenranta-alueelle. Kurssilla käytiin tutustumassa Metlan- puurakennukseen ja sen suunnittelun vaiheisiin. Penttilän asutusalueen rakentamista tarkasteltiin myös ekologisuuden näkökulmasta.

Samaan kurssiin sisältyi tehtävä, jossa oppilaat saivat 5 euroa, jolla heidän piti ostaa kirpputorilta materiaalisuunnittelemaansa uuteen tuotteeseen tai taideteokseen.

Nykytaiteen kurssilla oppilaat valmistivat silmänruoka-ruokailun, jonka taltioitiin videolle. Kattauksessa oli vanhat lautaset, joihin jokainen oli taiteen keinoin tuonut esille oman silmänruokansa, esteettisen ilon.

Samalla kurssilla tehtiin myös kokeilevaa taidetta kollaaseina ja kolmiulotteisina teoksina.

SAMOJA REITTEJÄ – LUONNONTIETEEN JA TAITEEN KOKONAISOPETUSTA

Kaurialan lukio, Hämeenlinna

Kuvataideopettaja Piritta Malinen

Tiedepainotteisessa lukiossa taideaineet ja luonnontieteelliset aineet voivat toimia rinnakkain, toisiaan tukien ja toisistaan voimaa ammentaen. Luovuudella rikotaan rajoja ja huomataan, kuinka esimerkiksi kestävän kehityksen ajattelutapaa pyritään toteuttamaan niin taiteessa kuin tieteessäkin. Voimme kulkea samoja reittejä tai valita eri polkuja kohdaten risteyksissä, päämäärä voi olla yhteinen.

Samoja reittejä -kokonaisuuden perusidea oli yhdistää taiteen tekemisen voima ja luonnontieteellisen tiedon ymmärtäminen niin, että ympäristökokemukset saivat uudenlaisia merkityksiä. Kuvataiteen keinoin tutkittiin luonnontieteellisiä asioita ja luonnontieteen avulla syvennettiin kuvataiteen työskentelyä. Olennaista Samoja reittejä -kokonaisuudessa oli paikka- ja ympäristökokemuksen syventäminen sekä kulttuurimaantiedon ja luonnon tutkimisen yhdistyminen erilaisiin taiteen tekemisen keinoihin.

Työpajamuotoisissa opetustuokioissa toteutettiin pieniä taiteellisia kokeiluja ja produktioita, joissa yhdistyi ympäristön tarkastelu, tutkiminen, dokumentoiminen, tiedon kerääminen ja erilaisten tarkastelukeinojen kokeilevuus. Tekniikoita ei juuri rajattu etukäteen; paikkakokemusten dokumentointiin ja luonnon monimuotoisuuden tarkasteluun käytettiin niin perinteisiä kuvataiteen keinoja kuin kokeilevampia tekniikoita.

Lopullisissa teoksissa tunne ja intuitio yhdistyvät luonnontieteelliseen tietoon. Työpaja toteutettiin maantiedon, biologian ja kuvataiteen yhteistyönä keväällä 2010. Samoja reittejä - projektiin sai osallistua myös opiskelijoita, jotka eivät olleet mukana ohjatussa työpajassa.

LAPINLAHTI MONIN SILMIN

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu, Lapinlahti
Kuvataideopettaja Mervi Eskelinen

Arkkitehtuurikasvatuksen ja kestävän kehityksen kasvatuksen yleiset tavoitteet elinympäristömme aineellisen ja henkisen kulttuuriperinnön arvostamisesta ja vaalimisesta kiinnittyivät opetuskokonaisuudessa tutun ja kotoisen ympäristön kokemiseen ja tutkimiseen uusin silmin, korvin, käsin ja jaloin. Opetuksessa korostuivat omien juurien ja kotiseudun historian tunteminen sekä tieto siitä, miten ja mistä syystä ympäristö on muotoutunut nykyiseen asuunsa.

Lastun 4–12-vuotiaat oppilaat retkeilivät kotipaikkakuntansa Lapinlahden kylänraitilla koko kevään 2010 ajan. Raitilla kuljettiin havainnoiden ja tutkien rakennuksia, ympäröivää ympäristöä ja paikkoja eri aistein ja koko keholla: katsellen, kuunnellen, haistellen, maistellen, tunnustellen, liikkuen ja leikkien.

Oppilaat esittelivät omia mielipaikkojaan, etsivät ennen huomaamattomia tiloja ja seikkailivat kylänraitilta löytyvillä erilaisilla poluilla. Arkkitehtuuriin liittyvät ilmiöt tulivat tutuksi arkkitehtuurin syliin heittäytymällä ja sitä leikinomaisesti tutkimalla sekä rakennetun ympäristön tarinoita kuunnellen ja kertoen. Omat havainnot ja kokemukset talletettiin muistiin valokuvaten ja piirtäen.

Kokemuksellisten tutkimusretkien ohella omaan kotikylään perehdyttiin tarkastellen ympäristöä, ihmisen ja ympäristön suhdetta sekä ihmisen vaikutusta ympäristöön laajemmasta näkökulmasta. Työskentelyssä oli vahvasti mukana vuorovaikutteisuus, keskustelu, ajatusten esille tuominen ja mielipiteiden vaihto. Uutta tietoa hankittiin muun muassa haastatellen paikkakuntalaisia ja kotiseutuyhdistyksen väkeä.

Elämyksiä, kokemuksia, havaintoja ja tietoja työstettiin eteenpäin rakennellen ja muita visuaalisten taiteiden ilmaisukeinoja käyttäen. Tärkeintä prosessissa oli itse kokeminen ja tekeminen ja sitä kautta saadut elämykset ja näkemykset omasta kotipaikasta sekä kiinnostuksen herääminen omaa ympäristöä ja arkkitehtuuria kohtaan.

PAIKKOJA VIIKISSÄ TÄNÄÄN JA TULEVAISUUDESSA

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu ja Helsingin kuvataidelukio, Helsinki
Kuvataideopettajat Sirkka Laitinen, Annika Meder, Loviisa Kangas ja Tomi Uusitalo

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun oppilaat ja Helsingin kuvataidelukion opiskelijat toteuttivat yhteistyössä kuvapareja keväällä 2009 Viikissä. Projektissa tutkittiin nuoren suhdetta omaan elinympäristöönsä sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksia.

Taiteellisen työskentelyn lähtökohtana olivat viikkiläisten 8. luokan oppilaiden henkilökohtaisesti merkittävät paikat. Valokuvissa he kuvasivat itselleen merkityksellisiä paikkoja Viikissä. Lisäksi he kirjoittivat suhteestaan kyseiseen paikkaan. Paikat ovat arkisia, jokapäiväisiä – toisaalta erityisiä, salapaikkoja ja merkittäviä. Henkilökohtainen suhde paikkaan välittyi kuvan tunnelmaan.

Helsingin kuvataidelukion valokuvauskurssin opiskelijat saivat työskentelynsä lähtökohdaksi paikasta koordinaateiksi viikkiläisten oppilaiden ottamat valokuvat ja lyhyen tekstit. Haasteena oli kuvata sama paikka tulevaisuudessa. Mitä muutoksia ilmastonmuutos tuo kyseiseen paikkaan?

Kahden koulun opiskelijat eivät työskentelyn aikana kohdanneet kasvokkain, mutta heidän kuvansa puhuvat keskenään. Kuvat otettiin samoissa paikoissa talven ja kevään 2009 aikana. Kuvapareissa rinnastuvat henkilökohtainen suhde ja ulkopuolinen näkökulma paikkaan. Ilman henkilökohtaista suhdetta paikkaan kohdetta on tarkasteltu ennakkoluulottomasti. Paikkaan on visioitu näkymiä noin sadan vuoden päähän.

PIKINEN POLKU – TAIDETAPAHTUMA

Oulun taidekoulun Visuaalisen taiteen linja, Oulu

Kuvataideopettajat Anna Parkkonen, Anja Kurikka ja Johanna Rantala

Oulun taidekoulun kuvataiteen, käsityön ja arkkitehtuurin 14–18-vuotiaat opiskelijat suunnittelivat keväällä 2008 erilaisia ympäristötaideteoksia. Osa teoksista valittiin toteutettavaksi syksyllä 2008 Pikinen polku - taidetapahtumaan Oulun Pikisaaressa.

Ennen töiden suunnittelua tutustuttiin monenlaiseen ympäristötaiteeseen ja eri taiteilijoihin. Mietittiin Pikisaarta paikkana, tutkittiin karttaa ja käytiin tarkastelemassa paikan päällä, minkälaisia mahdollisuuksia teosten toteuttamiseen olisi. Tutkittiin materiaaleja: löytyisikö niitä paikan päältä vai voisiko käyttää romumateriaaleja tai muuta sellaista. Tekijät saivat itse päättää teosten aiheen ja teeman. Suunnitelmia ja luonnoksia tehtiin yksin, pareittain tai pienissä ryhmissä.

Pikinen polku oli Pikisaaren asukasyhdistyksen, Oulun taitelijaseuran ja Oulun taidemuseon yhdessä järjestämä kaksipäiväinen taidetapahtuma. Taiteilijaseuran ja taidemuseon edustajat valitsivat tapahtumaan oppilaiden ympäristötaideteosehdotuksista viisi toteuttamiskelpoisinta. Tapahtumaan valittiin työt myös kultakin opettajalta.

Elokuussa 2008, päivää ennen taidetapahtumaa, teokset pystytettiin Pikisaareen. Oppilaat rakensivat omia teoksiaan samalla, kun opettajat pystyttivät omiaan. Töiden sisällöissä tuli esille luonnonsuojelullisia aspektoja, ulkotilan jäsenystä ja muokkausta, kannanottoja tulevaa kaavoitusta vastaan ja esteettistä tarkastelua. Työt olivat esillä Pikisaaressa viikon ajan.

YMPÄRISTÖTAIDE PAIKALLISKULTTUURIN VAHVISTAJANA JA VÄLITTÄJÄNÄ

Ylä-Lapissa järjestettyjä työpajoja

Taidekasvattaja Korinna Korsström-Magga

Näyttelyssä esitettävä kuvakokoelma kuvailee useita Pohjois-Lapissa toteutettuja ympäristötaide-projekteja. Yhteistä niille on poroteema ja se, että teokset on toteutettu lumiveistoksina tai risutaidetyönä. Poro on Lapin asukkaille tavallinen näky. Monien asukkaiden "porotieto" saattaa kuitenkin olla varsin niukkaa. Tästä Lapin kulttuurihahmosta löytyy varsin kirjavia näkemyksiä.

Työskentely ympäristötaiteen menetelmin toi mukaansa porosta uusia ajatuksia ja antoi tutulle ja arkiselle aiheelle uutta arvoa. Ympäristötaiteen tekeminen edellytti aiheen ja teoksen sijoitusympäristön tarkastelua. Poro aiheena sopi luonnollisesti jokaiseen pohjoislappilaiseen kylään. Teokset alleviivasivat paikallista kulttuuria ja toivat kyliin pohjoista ilmettä. Ennen työskentelyä tekijöiden oli luotava omakohtainen suhde aiheeseen. He tarkastelivat teoksen rakennetta piirtämällä, muovailemalla ja katsomalla kuvia. Keskusteluissa nousi usein esiin kysymyksiä ja kertomuksia vanhoista ajoista ja tavoista.

Lumesta ja risuista rakentaminen oli paikallisille ihmisille verrattain vierasta. Rakennusmateriaaleihin ja niiden monikasvoisuuden tutustuminen innoitti tekijöitä ja synnyttää toivon mukaan tulevaisuudessa uusia teoksia. Materiaalihan löytyy täältä Lapista ja se on pääsääntöisesti aivan ilmaista.

Työpajojen osallistujat olivat 9 - 16-vuotiaita lapsia ja nuoria ympäri Pohjois-Lappia, aikuisryhmiä Inarin Kansalaisopistosta sekä Inarin kyläyhdistyksiä.

ARKTINEN KOSKETUS – KOKO KOULUN YMPÄRISTÖTAIDETTA

Lapin yliopiston harjoittelukoulu

Lehtorit Taina Tuomi, Antti Stöckell ja Maria Huhmarniemi.

Kuvataidekasvatuksen opiskelijat Elina Partanen, Suvi Laine, Johanna Järvinen, Sonja Hämäläinen ja Anna Kajava

Arktinen kosketus -projektin teemana oli pohjoinen ulottuvuus. Tavoitteena oli kehittää taidekasvatusta käyttäen yhteistoiminnallisia työmuotoja eri tiedekuntien kesken.

Taiteiden vuosi huipentui kolmeen The Arctic Touch -projektiviikkoon, jotka toteutettiin syksyllä, talvella ja keväällä yhdessä Taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden kanssa.

Koulumme oppilaat työskentelivät työpajoissa, joihin jokainen lehtori varasi luokalleen 1-2 tuntia työskentelyaikaa taideviikon aikana.

Työpajoissa työskentely tapahtui ympäristö- ja yhteisötaiteen keinoin. Työskentelyviikot toteutettiin opetusharjoittelujen aikaan, jolloin myös kasvatustieteen opiskelijat pääsivät osallistumaan taideviikkoihin. Taideprojektien aiheita pyrittiin syventämään myös muussa opetuksessa.

Syksyn työpajassa tutustuttiin pajutyöskentelyyn ja käytettiin hyväksi luonnonmateriaalia muun muassa pihlajanmarjoja ja syksyn lehtiä. Lumi- ja jääveistostyöpajassa taiteiltiin Pohjoiskalotin ja Napapiirin eläimistöä, kasvistoa ja revontulia. Kevään kierrätystaiteen teemana oli ”Muovipussien kahinaa, kevään kohinaa”

Jotta minä tuntisin itseni paremmin.

Jotta minä ymmärtäisin sinua paremmin.

Jotta sinä ymmärtäisit minua paremmin.

Kosketamme toisiamme maailmankansalaisina.

MAA, VESI, TULI, ILMA – KIERRÄTYSLASITEOKSIA

Murolan yläaste, Rovaniemi
Kuvataideopettaja Aino Peltola

Murolan yläasteella oppilailla on mahdollisuus suorittaa kaksi keramiikka- ja posliinimaalauksen lyhytkurssia. Lasinsulatukseen osallistui viisi oppilasta kahdeksannelta luokalta ja osa yhdeksännen luokan kolmentoista oppilaan ryhmästä. Myös lukion ”Nykytaiteen työpaja” -kurssilla teimme lasinsulatustöitä. Tehtävän luonne oli tutkiva ja kokeileva.

Valitsimme teemaksi luonnon neljä peruselementtiä: maa, ilma, tuli ja vesi. Ne kaikki olivat läsnä tekoprosessissamme. Keskustelimme ilmastonmuutoksesta ja mietimme, voisimmeko lasitöiden avulla ottaa siihen kantaa.

Teimme teoksia kierrätyspulloista ja ikkunalasin jäännöspaloista. Käyttämämme lasi oli lähes ilmaista. Ostin suuren laatikollisen pulloja lasinkeräyspisteestä ja maksoin niistä pari euroa. Ikkunalasia sain ilmaiseksi lasiliikkeen roskiksesta. Lasilevyjen väliin voi laittaa erilaisia materiaaleja: metallia, kasveja, paperia.

Savea käytimme muottien ja kehysten tekoon. Osa keramiikasta lasitettiin. Joihinkin töihin teimme vastuslangasta ripustuskoukut ja osa suunniteltiin tasolla pidettäväksi koristeiksi.

Murskasimme erivärisiä laseja työskentelymateriaaliksi. Laitoimme lasit kirjapainosta haettujen käytettyjen offset-peltien väliin ja ympäröimme pellit vahakankaalla. Sen jälkeen paukuttelimme kääriä vasaroilla. Lasin terävät reunat saivat pellit ja vahakankaan reikiä täyteen. Myöhemmin käytimme sanomalehtikääröjä murskattavan lasin ympärillä ja laitoimme ne offset-peltien väliin. Pölynimuria käytettiin ahkerasti. Koko työskentelyjakson veripisarasaldo jäi huolellisuutemme vuoksi hyvin pieneksi.

Keramiikkamuotit ja uunilevyt eristettiin uuninsuoja-aineella. Lasimurskasta muotoillut teokset voitiin tehdä suoraan uunilevyjen päälle. Muotoon leikatut ikkunalasit asetettiin muottien päälle. Työt poltettiin samassa uunissa posliinitöiden kanssa 780 asteen lämpötilassa. Lasin pintajännityksen takia uunin lämpötilan täytyy olla sama kuin huoneenlämmön ennen kuin uunin sai avata. Koimme jokaisen uunin avauksen yhteydessä onnistumisen riemua.

LAATU KESTÄÄ – KÄYTETTY, KIERRÄTETTY JA UUSIOMATERIAALI

Lapinlahden kuvataidelukio, Lapinlahti

Kuvataideopettajat Titta Hämäläinen ja Juha Koponen

Lapinlahden Kuvataidelukion opiskelijat toteuttivat kollaaseja ja esineiden suunnittelua käytetyn, kierrätetyn ja uusio-materiaalin teemoilla kahdella kurssilla loka- joulukuussa 2009. Kurssien opiskelijat olivat 16–18-vuotiaita.

Kollaasikurssin ajatuksena oli saattaa koulumaailmasta ja erityisesti kuvataideopetuksesta tuleva jäte uusiokäyttöön. Kurssille osallistui 23 opiskelijaa. Tavoitteena oli tarkastella koulumaailman, erityisesti taideopetuksen materiaaleja ja toimintatapoja kestäväen kehityksen näkökulmasta. Kurssin materiaalina olivat esimerkiksi konttoripaperijäte, kierrätyspaperi, valokuvauskurssien pakkauslaatikot, paperit ja turhat tulosteet yms. Kurssin tavoitteena oli tutustua kollaasiin taidemuotona, sen tekniikoihin ja ilmaisukeinoihin.

Esinemuotoilukurssilla esine tai materiaali sai uuden käytön. Kurssilla oli 16 lukio-opiskelijaa. Kurssin tavoitteena oli esineiden käyttötarkoituksen, ulkonäön ja niiden käyttäjien tarpeiden ymmärtäminen esine-suunnittelussa. Tehtävänä oli suunnitella käyttöesineiden prototyyppejä neljän r:n periaatteella: reduce, reuse, recycle, recover.

TURHAT TAVARAT

Oulun taidekoulun Visuaalisen taiteen linja, Oulu

Kuvataideopettajat Anna Parkkonen, Anja Kurikka ja Johanna Rantala

Turhat tavarat -projektiin oppilaat toivat kotoaan turhia, itselleen tai perheelleen merkityksettömiä pienehköjä esineitä. Esineitä tutkittiin piirtämällä ja maalaamalla. Esineitä analysoitiin: Mistä materiaalista esine on tehty? Missä se on tehty? Kuka sen on tehnyt? Mikä on sen käyttötarkoitus? Miksi se on tehty? Mikä on esineen tarina? Mistä se on hankittu ja milloin? Miksi esine on käynyt turhaksi?

Mietittiin ja tutkittiin omaa ja perheen kulutuskäyttäytymistä ja tavaroiden elinkaarta. Tavoitteena oli herätä huomaamaan ja pohtimaan kestävämpää kehitystä sekä omaa roolia maailman tavarapaljouden lisääjänä ja kuluttajana. Turhat tavarat pystytettiin Arktikumiin esineinstallaatioksi.

MUISTO

Oulun taidekoulun Visuaalisen taiteen linja, Oulu

Kuvataideopettaja Anna Parkkonen

Muisto-projektissa oppilaat tutkivat eri taiteilijoiden teoksia, joissa materiaalina on käytetty kierrätysmateriaaleja, romua ja esineitä. Oppilaat miettivät oman elämänsä polkuja ja muistojaan. Etsittiin kotoa itselle merkityksellisiä esineitä: leluja, tavaroita, kuvia ja valokuvia, jotka liittyivät omaan menneisyyteen. Tärkeistä esineistä koostettiin kollaasitaideteos.

AFRIKKA SUOMESSA

Oulun taidekoulun Visuaalisen taiteen linja, Oulu

Kuvataideopettaja Johanna Rantala

Afrikka Suomessa -projektin aikana 7-18-vuotiaat kuvataide- ja käsityöryhmän oppilaat tutustuivat afrikkalaiseen taidekäsityöhön. Oppilaat havaitsivat, että afrikkalaisessa metallipunonnassa käytetään samantyyppistä menetelmää kuin suomalaisessa tuohityöperinteessä. Materiaaleina toimivat metallilangat, tölkit, erilaiset puuvillalangat ja matonkuteet. Oppilaiden tölkkitaide oli lähinnä kierrätysmateriaaleista tehtyä, joten tehtävään kuului myös ekologinen pohdinta. Tölkkitaiteen myötä tutustuttiin Afrikan eläimiin, jotka toimivat teosten aihepiirinä.

YHTEISIÄ JÄLKIÄ – PARKKIPAIKASTA ARKITAIDETTA

Lapin yliopiston luokanopettajakoulutus, Rovaniemi
Yliopistonlehtori Seija Ulkuniemi

Rovaniemen keskustassa sijaitseva taloyhtiö tilasi opiskelijaryhmältämme ulkoseinämaalauksen taloyhtiön rakennuksen ja sen naapuritalon välissä sijaitsevan parkkipaikan betoniseinämiin. Teos toteutettiin keväällä 2010.

Haastattelimme taloyhtiöiden osallistumishaluiset asukkaat ja kehitelimme teosta yhteisötaiteen hengessä. Pyrimme sisällyttämään maalaukseen jälkiä asukkaiden elämästä ja/tai paikkakokemuksesta. Taloyhtiöiden hallitukset valitsivat toteutettavan maalauksen opiskelijoiden tekemien luonnosten perusteella. Tämä opiskelija **Kyösti Juvosen** suunnittelema teos on nimeltään "Tienoo".

Tavoitteenamme oli suunnitella ja toteuttaa teos ympäristöön soveltuvaksi, luonnonolosuhteet ja vuodenkierto huomioiden. Dokumentoimme valokuvin parkkipaikan ennen ja jälkeen maalauksen sekä teoksen syntyprosessia.

InSEA -kongressin osallistujat voivat käydä katsomassa teosta paikanpäällä (Koskenranta 11- 13). Taloyhtiöiden parkkipaikka sijaitsee kaupungin keskustassa jokivarressa yleisen jalkakäytävän tuntumassa. "Kurkistelijoiden" ei siis tarvitse häiritä talojen asukkaita katselukierroksellaan, koska maalauksen näkee hyvin julkiselta alueelta.

ELETTYÄ ELÄMÄÄ JA TULEVAISUUDEN UNELMIA FERDINAND SALOKANKAAN TALOSSA

Korkalovaaran peruskoulu

Kuvataideopettaja Anneli Lilleberg

Tekstiilityön opettaja Tiina Malmberg

Erityisopettaja Tuija Ylipeura.

Projektissa nuoret perehtyvät kotikaupunkinsa historiaan, nykyaikaan ja pohtivat myös tulevaa.

He opettelivat kriittistä ympäristön tarkastelua, tutkivat kotikaupungin arkkitehtuuria piirtäen ja valokuvaten ja pohtivat ympäristön viihtyvyyttä ja merkitystä kaupunkilaisille ja nuorille itselleen. He tutkivat myös kulutustottumuksien sekä arkisen elämäntavan muutoksia 1940-luvulta tähän päivään. Autenttista tutkimusmateriaalia tarjosivat sanomalehti Lapin Kansan arkistojen lehtijutut.

Havaintonsa ja haaveensa oppilaat purkivat kuvalliseen ilmaisuun. Teoksista muodostui kuvataiteen, tekstiilityön ja erityisopetuksen yhteistyönä taidenäyttely luokkatilaan, jonka arkkitehti **Ferdinand Salokangas** on alun perin suunnitellut asuinrakennukseksi.

Oppilaiden työt ovat syntyneet kuva- ja tekstiilitaiteen tekniikoilla, mutta esillä on myös media- ja sanataiteen osaamista.

Näyttelyyn on helppo tulla, koska rakennus sijaitsee Rovaniemen ydinkeskustassa (Rovakatu 4). Tavoitteena on, että näyttelyvieras aistii ja löytää nuorten rakentamaa kokemusten polkua kulkiessaan omatkin muistonsa ja tulevaisuuden unelmansa.

Näyttelyvieras voi jättää tilaan myös oman jälkensä tai viestinsä.

TAIDERAIDE – VILLA JA MUU TEKSTIILIMATERIAALI TAIDEKÄYTÖSSÄ

Rovaniemen lasten ja nuorten kuvataidekoulu, Rovaniemi

Koulun johtaja, kuvataiteilija Anita Lallo

opettajat TaM Tuula Vanhatapio ja TaM Hanna Levonen-Kantomaa

Taideraide – villa ja muu tekstiilimateriaali taidekäytössä oli koulumme teema lukuvuotena 2009- 2010. Oppilaat kokeilivat erilaisia tapoja työskennellä muun muassa monenlaista kierrätysmateriaalia käyttäen ja nykytaiteen menetelmiä tutkien. Työskentelyn keskiössä olivat myös ekologisuus, säästäminen ja paikallisuus, sekä luonto että luonnonmukaiset menetelmät.

Mummi ja Vaari on ryhmätyönä tehty reliefi villasukista. Työn lähtökohtana olivat lasten isovanhempiin liittyvät muistot ja ajatukset sekä niihin liittyvät käsitteet ja sanat. Teos lahjoitetaan tämän näyttelyn jälkeen Näsmänkiepin palvelutaloon.

Kaunis/ruma kaupunki -tehtävässä tutkittiin kaupunkikuvaa. Oppilaat kuvasivat itselleen tärkeitä ja epämieluisia paikkoja moniaististen kävelyjen aikana. Tekijöiden tärkeät reitit ja paikat merkittiin karttaan.

Teemaa jatkettiin aiheella Minun kaupunkini, josta työstettiin pp-kuvaesitys. Kaupunkikävelyllä otetut valokuvat ovat esitysten lähtökohta, joissa nuoret pohtivat suhdettaan kotikaupunkiinsa ja mitä he haluavat siitä vierailijoille kertoa.

Keramiikan ja veiston työpajan oppilaat pohtivat erilaisia tunteita ja työstivät ne tekstiiliveistoksiksi. Teoksissa on käytetty hylättyjä villapaitoja ja takkeja.

EKOLEHMÄT

Peltovuoman koulu, Enontekiö
Kuvataideopettaja, luokanopettaja Irene Salonen

Peltovuoman koulun kahdeksan 3.–6.-luokkalaista teki neljä ekolehmää parityöskentelynä kierrätysmateriaaleista. Tukimateriaalina kaikissa oli katiskaverkko. Sisus täytettiin joko maitopurkeilla, säilyketölkeillä, lumpuilla tai sanomalehdellä. Tähti valmistettiin maitopurkeista, Mustikki säilykepurkeista, Papru sanomalehdistä ja Mansikki lumpuista.

”Ekolehmää oli mukava tehdä, koska siinä sai muotoilla päätä ja vartaloa. Jalkojen teko oli kaikista ärsyttävien, koska lehmä ei meinannut pysyä alussa pystyssä. Sekin oli mukavaa kun sitä lehmää tehtiin muillakin kuin kuvataiteen tunneilla.” **Iivari Stoor 6.lk**

”Lehmän tekeminen oli hauskaa, koska sai käyttää mielikuvitusta ja omaa näkökulmaa lehmästä. Saimme päättää mistä keräysmateriaalista lehmän tekisimme. Kun lehmät olivat valmiita, kiva katsella lopputulosta. Kaikista lehmistä tuli hienoja.”

Anni Kuusela 5.lk

”Minusta mukavinta lehmä tekemisessä oli pään tekeminen, vaikka kaikki muukin oli kivaa. Pään muotoileminen oli hauskaa, vaikka välillä saattoi pistää rautalanka sormeen, mutta se ei haitannut. Kun saimme lehmän valmiiksi, oli hauskaa katsoa työnsä tulosta.”

Roosa Keskitalo 5.lk

”Minun mielestä se oli hauska, ko sitä sai muotoilla ja täyttää ja sitä oli tosi hauska tehdä Lassen kanssa. Ko ne tuotiin ulos, niin ne sidottiin kiinni, ettei tuuli vie.”

Samuli Salonen 3.lk

”Minusta siinä mukavinta oli sen täyttäminen. En pitänyt kovin sen kantamisesta, koska se oli painava. Se tehtiin säilykepurkeista.” **Markus Kärki 3.lk**

”Ekolehmän jalvoja oli mukavin tehdä, koska ne olivat helpommat tehdä. Katiskaverkko oli hyvä materiaali, koska sitä pystyy muotoilemaan”. **Joni Harju 6.lk**

”Ekolehmää oli ihan hauska tehdä. Sen vartalo oli mukavin tehdä, koska se vartalo oli helppo ja yksinkertainen. Sen päätä oli myös kiva tehdä. Sen sarvia oli mukava muotoilla ja silmät helpot tehdä. Se oli kuviksen työnä erilainen ja siinä oppi, että kannattaa kierrättää.”

Jere Niemelä 6.lk

”Oli hauska tehdä ekolehmää. Hauskinta oli laittaa ekolehmään maitopurkkeja. Muutenkin oli hauska tehdä sitä, kun sai tehdä sitä teknisessä luokassa ja siinä oli niin paljon erilaisia työtapoja. Sai sahata, naulata, katkoa sivuleikkurilla katiskaverkkoa...”

Lasse Kelottijärvi 6.lk

MATKAAVA TAITEILIJAJA - TAIDELEIRI HAILUODOSSA

Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio, Oulu
Kuvataiteen lehtori Tiina Ala-Opas,

Työpajan lähtökohtana oli laaja-alainen taidekasvatus sekä koulun ulkopuolella tapahtuva taiteellinen työskentely. Kurssilla perehdyttiin eri luentoja ja työpajojen avulla Hailuodon ympäristöön, historiaan, mytologiaan sekä luontoon ja luonnonympäristöön. Hailuoto on suuri saari noin 50 kilometrin päässä Oulusta. Kurssi toteutettiin yhdistäen eri oppiaineiden kurssisisältöjä. Opiskelijat tekivät leirin työpajoissa taideteoksia eri tekniikoilla. Teokset dokumentoitiin. Koululle koostettiin näyttely kurssilla käytetyistä materiaaleista, luonnoksista ja piirroksista sekä dokumentoiduista teoksista.

Toteutetut teemat, työpajat ja luennot:

Shamanismi/Tietäjät
luento shamanismista
piirustus-, maalaus- ja valokuvatyöpaja

Tuulen pyydys
leijatyöpaja
tuulityöpaja

Maiseman tarina
ympäristötaitteen luento
ympäristötaitteen työpaja
luonnonmaantieteen työpaja
tarinatyöpaja

Merkkitulua
tuliveistostyöpaja

KOE PAIKKA – KESTÄVÄSTI KAIKEN IKÄÄ

Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta, Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, Rovaniemi
Kuvataidekasvatuksen opiskelijat Elina Töyrylä, Juulia Saarikoski ja Anna Ratilainen
Yliopistolehtori Mirja Hiltunen

KOE paikka on projekti, joka toteutettiin Lapin yliopistossa ikääntyvien yliopiston taidepiirissä keväällä 2010 Rovaniemellä. Kurssilaiset pohtivat omia paikkakokemuksiaan taiteen keinoin kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden ohjaamina. Projekti jatkoi ikääntyvien yliopiston ja taiteiden tiedekunnan yhteistyötä.

Projektissa kysyttiin kurssilaisten kokemuksia paikoista Rovaniemellä. Kurssilaiset pohtivat asioita sekä henkilökohtaisen että julkisen tilan ja paikkakokemuksen kautta. He tarkastelivat esimerkiksi seuraavia asioita: Millainen paikka on minulle tärkeä? Mitä ympäristö merkitsee ihmiselle? Voinko vaikuttaa ympäristööni?

KOE paikka -projektissa pohdittiin, miten arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu vaikuttavat erilaisiin ja eri-ikäisiin ihmisiin. Taidekasvatuksen tehtävänä on huomioida koko väestö ikään katsomatta. Ikääntyvien paikkakokemusten kautta voimme laajentaa ymmärrystämme ympäristöstämme ja saada ikääntyneiden äänen kuuluviin.

Paikkakokemusta lähestyttiin ensin kurssilaisten muistojen ja paikkojen havainnoinnin pohjalta sekä pohtien paikkakokemusta käsitteenä. Muistikuvan ja kokemuksen pohjalta tehtiin maalaus itselle tärkeästä paikasta. Kurssin loppupuolella keskityttiin siihen, miten paikat vaikuttavat ihmisiin ja voivatko he vaikuttaa paikkoihin. Jokainen valitsi Rovaniemen keskustan läheisyydestä paikan, jonka halusisi muuttaa, ja valokuvasi paikan. Tämän jälkeen pienryhmissä toteutettiin yksinkertainen animaatio, jossa paikasta teetetyn kuvaprintin päälle tuotettiin haluttu muutos pala-animaation avulla.

EKOLOGI, ETIK, ESTETIK, EKONOMI OCH MYCKET FANTASI: EN STAD

Källhagens skola, Virkby

Bildkonstlärare Karin Björklund

Vi brukar ha en stadsplaneringsuppgift på åk 9, vi studerar stadsplaneringens historia och hur och var städerna brukar uppstå: vid vatten, viktiga vägkorsningar, ställen där det finns möjlighet till någon slags industri. Vi funderar på allt som behövs i en stad: skolor, hälsocentral, brandstation, daghem, bank, arbetsplatser, energiverk, avstjälningsplats, vägar, järnvägar, bostäder, teater, sportplats, polis, stadshus... och att få allt att rymmas och placeras i en stad så att omgivningen är trevlig, vägarna trygga och att det finns tillräckligt med parker och fritidsområden för stadens invånare.

I år bestämde vi oss för att bygga en modell av staden. Staden delades i stadsdelar och arbetsgrupperna (man fick också bygga ensam) tog och planerade sin stadsdel, till slut förenades alla stadsdelarna till en stad. Gruppen bestämde tillsammans var huvudvägarna, kanalerna och åarna skulle gå. Vi använde skivor som blev över från skolans renovering till botten, byggde upp landskapet med pappersmassa och till husen använde vi huvudsakligen kartong av papplådor som hade blivit över.

Jag som lärare trodde att det skulle gå relativt snabbt att bygga modellen men jag hade fel! Eleverna liksom flyttade in i staden när de planerade och byggde. Diskussionerna tangerade mellan bordeller och att odla vindruvor. Husen blev inte alltid bara "lådor" så som jag hade tänkt mig, utan de fick fina fasader, solpaneler, även kossor och grisar började synas på stadens ängar och åkrar. Jag försökte skynda på eleverna med att föreslå enklare former och lösningar, men de bara tittade på mig och fortsatte vidare. De var eleverna som var sakkunniga när det gällde deras stad, de visste precis hur de skulle ha de, så min roll blev att hjälpa till med material och dokumentera processen.

Det som var svårt var att hålla skalan, proportionerna, och det kanske inte lyckades riktigt alltid, men eleverna var medvetna om det och förstod idén med detta. Det var inte heller så lätt att tänka på det ekologiska, etiska och estetiska och hålla med dem i planerna och bygget. Det finns inte så många exempel av sådan planering i elevernas egen omgivning. Fast jag försökte uppmuntra eleverna till att använda fantasi i former och färger blev städerna ganska realistiska och t.o.m. lite konservativa. Egentligen blev det en modell av det hur ungdomarna förstår/ser en stad.

LÖYTÖRETKIÄ KOTIKAUPUNGISSA

Rantavitikan peruskoulu, Rovaniemi
Kuvataideopettaja Kristiina Ylinärä-Tikkala

Oppilaiden löytöretkien lähtökohtana ja motivointina toimi Ylen ohjelma Ruma Suomi. Ohjelmasarjan yhdessä osassa liikuttiin Rovaniemellä kauhistelemassa rumaa rakentamista ja ihmettelemässä vimmaa purkaa vähäinenkin vanha rakennuskanta. Ohjelman tehtävä oli tietenkin keskustelun ja ajattelun herättäminen. Esitin ohjelman tallenteen yhdeksännen luokan kolmelle valinnaisaineryhmälle. Toimittajan mielipiteet ja Rovaniemeltä löydetyt kohteet herättivät varsin tehokkaasti mielipiteitä oppilaiden keskuudessa. Oppilaat olivat vähän loukkaantuneitakin kotikaupunkinsa puolesta.

”On täällä kauniitakin kohteita”, oli luonnostaan syntynyt kuvistehtävän otsikko. Oppilaat saivat yksin tai parityönä etsiä omasta mielestään kauniin, kiinnostavan, arvokkaan, erityisen tai muun vastaavan arkkitehtuurikohteen Rovaniemeltä. Kohteen esittelytapa oli vapaa. Tuloksena syntyi esimerkiksi valokuvia, maalauksia, pienoismalleja, kollaaseja ja serigrafiaa.

Seitsemännen luokan oppilaat puolestaan muistelivat omia kulkureittejään ja rakensivat erityisen miellyttävän tai ympäristöstään erottuvan paikan pienoismallin ryhmätyönä. Oppilaiden töitä esiteltiin talvella Rovaniemen kaupungintalon ala-aulassa näyttelyssä.

Molemmissa töissä tarkoitus on ollut tutkia tuttuja ympäristöjä uusin, tarkemmin silmin sekä nostaa esille oppilaitten omia valintoja, jotka he kokevat merkityksellisiksi. Keskusteluissa nousee esiin perustelut, miksi juuri tuohon paikkaan olisi mukava sopia tapaaminen tai mitkä tekijät tekevät paikasta viihtyisän. yhdeksäsluokkalaisten kanssa käytyä arvokeskustelua on rikastettu vielä tanskalaisen ympäristöarkkitehdin **Jan Gehlin** näkemyksillä ihmisen mittaisesta suunnittelusta.

Viidesluokkalaiset tutkivat kaupunkisuunnittelua internetissä. He tutkivat esimerkiksi helsinkiläistä Hernesaari-suunnitelmaa, jota lapset olivat saaneet visioida. Oppilaat piirsivät omaa ihannekaupunkiaan ja rakensivat sitä ryhmissä puupalikoista. Oma Ihannekaupunki oli ryhmätyön tulos. Työskennellessä opittiin neuvottelutaitoja, ehdotusten tekemistä, kompromisseja ja piirroksen muuttamista kolmiulotteiseksi. Työt olivat varsin isokokoisia ja ne olivat näytteillä koulun käytävätiloissa.

KOULUPIHA LUOVUUDEN LÄHTEENÄ

Kolarin alakoulu, Kolari

Kuvataideopettaja Maria Siekas

Koulu on kohtaamispaikka ja leikkipaikka, mutta myös rauhoittumisen paikka. Koulupihan merkitys on suuri. Sen kuuluisi olla turvallinen ja herättää lapsen aisteja riemuun ja leikkiin. Koulupiha on läsnä alakoulun oppilaitten arkipäivässä. Välitunti on päivän tärkein tunti! Jos koulupiha kutsuu leikkiin ja liikkumaan, niin miksi se ei voisi olla lähteenä luovan taiteen tekemiseen?

Kolarin alakoulu sijaitsee Muonionjoen rantatörmällä, Kolarin kunnassa, Lapin läänissä. Koulun pihapiiri ja sen rakennukset ovat tähän paikkaa tarkoin suunniteltu. Vanhin koulurakennus on vuodelta 1948. Syksyllä 1979 vihittiin käyttöön uusi lisärakennus kunnan väkimäärän kasvaessa. Koulurakennukset muodostavat U:n muotoisen puoliympyrän, joka luo oman pienen turvallisen pihapiirin. Lähistöllä on lastentarha ja rivitaloja.

Syksyllä 2009 kolmas-, viides- ja kuudesluokkalaiset ovat tutustuneet kouluympäristöön eri tavoin. Syksyn liikennepäivän aikana tutkittiin kolmannen luokan kanssa lähistöllä olevia liikennekylttejä. Oppilaat kuvasivat itsensä kylttien äärellä. He keskustelivat luokanopettajan kanssa liikennesäännöistä.

Oppilaat ovat valokuvanneet rentoutumisen ja leikkimisen paikkoja koulun pihapiirissä. Kuvissa oli liikettä ja vilskettä. Myöhemmin syksyllä tutustuttiin **Peter Brueghelin** maalaukseen Lasten leikit (1560) ja tehtiin plärä ja fliplehti, jossa näkyi oppilaiden erilaisia leikkejä. Pohdiskeltiin, millä kulkuvälineillä jokainen tulee kouluun. Piirrettiin polkupyöriä lyijykynällä muistin varasta ja havaintomallista. Piirrettiin myös valkoisella "taikakynällä" siniselle paperille kynän viedessä piirtäjien käsiä.

Miten voi kunnioittaa koulunpihaa? Lumiveistoksella tietenkin. Pohdiskelimme maskottien merkitystä. Suunniteltiin lumiveistos koulun mahdollisesta maskotista paperimassasta. Valokuvasimme koulun pihapiiriä syksystä talveen. Pohdiskeltiin sen muuttumista lumen sataessa ja pimeyden aikana.

Viides- ja kuudesluokkalaiset ovat tutkineet puita piirtämällä ympäristössä olevia "lempipuita" lyijykynällä ja musteella. He työstivät guassiväreillä isoja puumaalauksia ja kirjoittivat runoja japanilaiseen tyyliin musteella. He työstivät savea mielikuvitusolioksi, joka on rantautunut koulun pihapiiriin. Luovia tarinoita syntyi siitä, miksi juuri hän on valinnut meidän koulunpihamme. Lisäksi he tekivät videofilmejä aiheesta "Tapahtui kerran koulun pihalla".

Viides- ja kuudesluokkalaiset tutustuivat ihmismallin piirtämiseen. Piirustuksia on jatkotyöstetty omia leikkejä ajatellen. Oppilaat kirjoittivat tarinoita siitä, miten leikit ovat muuttuneet verrattuna aikaisempaan. Akvarellitekniikassa tuli värioppia mukaan. Harjoiteltiin myös omia ihmispiirroksia.

Kuudennella luokalla oppilaat jatkoivat yhden pakopisteen perspektiiviyöskentelyllä. Pohjana oli edelleen Brueghelin Lasten leikit ja tutkimuskohteena koulun piha ja sen ympäristö.

KARTTA ELÄÄ! – PURJEHTIVA TAIDE- JA YMPÄRISTÖKURSSI 2009

Espoon kuvataidekoulu, Espoo

Kuvataideopettajat Mari von Boehm ja Pive Toivonen

Purjehtiva taide- ja ympäristökurssi toteutettiin loppukesällä 2009. Purjehdus toteutettiin kahdella Suomen Purjelaivasäitiön koululaivalla, Kuunari Helenalla ja Ketsi Vahinella. Reitti kulki Liettuan Klaipedasta Tanskan Bornholmin, Ruotsin Gotlannin ja Suomen Saaristomeren kautta Helsinkiin.

Osallistujina oli kaksikymmentä 14–20-vuotiasta nuorta, joista neljä oli italialaisia ja loput suomalaisia. Ohjaajina toimivat alusten päällystäjien lisäksi kuvataideopettajat **Mari von Boehm** ja **Pive Toivonen**, sekä Itämeriopettaja **Hanna Aho**.

Purjehtivalla taidekurssilla tarkasteltiin vanhojen löytöretkeilijöiden hengessä purjehdusta ja Itämeren luontoa sekä nuorten kokemuksia niistä. Taiteellisen työskentelyn ja keskustelujen avulla nuoret käsittelivät muun muassa mereen, merenkulkuun ja ekologiseen elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Käytännössä joka päivälle oli oma vapaaehtoinen taidetehtävänsä ja lisäksi yhteisiä alustuksia ja taidesessioita. Matkalla harjoiteltiin piirustusta, maalausta, animaatiota, sekä osallistujien itse ehdottamia tekniikoita. Purjehdusta harjoiteltiin päällystön ohjaamana yhdessä tekemällä. Nuorten päiväohjelmaan kuului työskentely vahtivuoroissa. Aikaa vietettiin siis sekä kannella ohjaten ja purjeita käsitellen, että kannen alla ruokaa laittaen ja siivoten. Itämeriopetusta annettiin merellä luontevien keskusteluiden sekä alustusten muodossa. Satamissa tutustuimme kuhunkin rantaan sekä sen eläimistöön pinnan alle snorklaten. Keräsimme myös päivittäin vesinäytteitä koko matkan ajan.

Valikoitunut ryhmä työsti teemojen pohjalta dokumentaarista taiteellista näyttelyä. Se on ollut aiemmin esillä Harakan Luontokeskuksessa ja Espoon Kuvataidekoulun 30-vuotisjuhlanäyttelyssä.

KÄTMÄN SEIKKAILEE – RETKI KAATOPAIKALLE

Forssan lasten ja nuorten kuvataidekoulu, Forssa
Johtava opettaja Teija Lauronen

Forssan kuvataidekoulu oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa Loimi-Hämeen Jätehuollon kanssa projektia, jonka työnimi oli luokkaretki kaatopaikalle. Toteutimme eri ikäisten ryhmien kanssa retkiä kaatopaikalle ja toteutimme sieltä löydettyistä rojuista taidetta kuvataidekoulussa.

Taiteilija **Petra Heikkilä** suunnitteli projektia varten Kätmänin, kissamiehen, jonka avulla maailma pelastuu. Kaatopaikkaretkiä varten teetettiin Kätmän-asu, eli retkillä oli mukana myös elävä Kätmän.

”Minä olen Kätmän, kissamies. Haluatko kuulla tarinani?

Olin aluksi aivan tavallinen Kissalan kolli. Asuin roskalaatikossa. Kätevillä käpälilläni kokosin kotilaatikkooni romuista hienoja huonekaluja....Tyhjennyksistä huolimatta romua tuli niskaan niin paljon lisää, että minulla alkoi olla ahdasta. Päätin etsiä uuden kodin. Kuljin kaupungilla koreana ja minua luultiin rikkaaksi. Hassua! Kukaan ei huomannut, että koristeeni olivatkin romuista tehtyjä. Päädyin aikani kuljettuani Kehräämölle Forssaan... Olin vähän ihmeissäni - mihin taideihmiset muka tarvitsevat roskiskissaa. Mutta niin se vain oli. Minulle annettiin tärkeä tehtävä: sain alkaa ohjata lapsia ja nuoria romujen maailmaan! Tulkaa kanssani tutkimaan, mihin romut roskiksesta päätyvät. Keksitään yhdessä, mitä niistä voisi tehdä!”

Kevään aikana Romuretkille osallistui useampi 5-9 -vuotiaista koostunut ryhmä. Loimi-Hämeen Jätehuollolla heille kerrottiin kierrätyksestä ja he pääsivät tutustumaan itse ”kaatopaikkaan”. Mukaan tuliaisiksi he saivat ottaa esim. vanhan radion, jota he alkoivat koulussamme purkaa innostuneena. Sisältä löytyneet ”aarteet” saivat uuden tarkoituksen koruina tai pieninä veistoksina.

KIERRÄTYSPUKIT – KESTÄVÄN KEHITYKSEN ERI TASOJA

Ranuan yläaste ja lukio

Kuvataideopettaja Piia Juntunen

Koulun joulujuhlaprojekti toteutettiin kaikkien yläkoulun ja lukion kuvataideryhmien sekä yläkoulun kahdeksannen luokan mediaryhmän kanssa. Oppilaat taiteilivat joulujuhlaa varten vanhoista sanomalehdistä erikokoisia veistoksia, joiden lähtökohtana olivat perinteiset olkipukit. Pukkeja kiersi joulupaketeista tuttu lahjanaru, kuten perinteisissäkin olkipukeissa.

Tutkimme syksyn 2009 aikana lukiolaisten kanssa Ympäristö ja kuva -kurssilla kestävän kehityksen eri tasoja ympäristössä. Kurssin yksi keskeinen opetussuunnitelmassa mainittu sisältö on ympäristön käsittäminen fyysisenä, kulttuurisena, sosiaalisena ja psyykkisenä kokonaisuutena. Helpointa oli ymmärtää fyysinen eli materiaalinen taso: käytetään teoksissa ja toiminnassa aineettomia tai ympäristöystävällisiä, usein kierrätettyjä materiaaleja. Myös kulttuurinen taso avautui pienen pohdinnan jälkeen: uuden suunnittelussa hyödynnetään olemassa olevan ja vanhan paikalliskulttuurin muotoja, kuvia ja kertomuksia. Sosiaalisesti ja psyykkisesti kestävän kehityksen ymmärtäminen oli jo edellisiä tasoja haastavampaa. Päädyimme ymmärtämään ne kehitykseksi, jossa edistetään ihmisten positiivista kanssakäymistä, sekä suojellaan yksilön omaa sisäistä hyvinvointia.

Joulukuun alussa pyysin oppilaita sekä koko koulun henkilökuntaa keräämään kahden viikon aikana kertyvät sanomalehdet talteen ja tuomaan ne kuvataideluokkaan. Kestävän kehityksen fyysinen taso toteutui luonnollisesti kierrätysmateriaalin avulla. Sosiaalinen taso tuli mukaan sillä, että materiaali oli koko kouluyhteisön yhdessä kokoamaa. Lisäksi pukit tehtiin yleensä pari- tai ryhmätyönä, mikä lisäsi ryhmähenkeä ja edisti oppilaiden sosiaalisia taitoja. Suurinta, lähes parimetristä pukkia oli tekemässä 14-henkinen yhdeksäsluokkalaisten kuvataideryhmä.

Kulttuurisen kestävän kehityksen tason toi mukaan vanha pohjoismainen jouluperinne olkipukki.

Pukeilla on toivottu tulevalle vuodelle hedelmällisyyttä, minkä ymmärsimme hyvän sadon toivomisena. Sanomalehdet sisältävät tietoa, joten käänsimme omien pukkien avulla toivomuksen tulevan vuoden hyväksi uutisiksi. Pakettinaru pukkien ympärillä ymmärrettiin ”loppuvuoden tiedon panemisena pakettiin”, minkä katsottiin sopivan hyvin joulujuhlan teemaan – saavathan yläkoululaiset juhlassa joulutodistuksen, jossa ”syksyn tieto on paketissa”.

Psyykkisen kestävän kehityksen pohtiminen teoksen äärellä oli jo mutkikkaampaa. ”Hyvien uutisten toivominen” sinänsä voi olla psyykkistä hyvinvointia lisäävää. Samoin lahjanaru pukin ympärillä vie ajatuksen joululahjoihin – lahjan antamisen ja saamisen iloon.

Pukkien tekoprosessin aikana projekti sai uusia merkityksiä. Oppilaat alkoivat sanomalehtiä taitellessaan keskustella spontaanisti syksyn uutistapahtumista. Kannustin omien ideoiden toteuttamiseen, ja lopulta joulujuhlassa nähtiin pukkien ohella myös enkeli sekä luonnollisenkokoiset poro ja possu. Viiden lukiolaisnuorukaisen tekemä possu oli saanut nahkansa vaaleanpunaisista marketin kokosivun joulumainoksista, ja näin se voitiin nähdä kulutuskriittisenä kannanottona ylenpalttiseen shoppailuun ja mässäilyyn. Possun vieressä seisoikin kyltti: "Possua sikahalvalla".

Kahdeksaluokkalaisten mediaryhmä ja joukko lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoita kokosivat projektiin liittyvistä ajatuksista ja kuvista PowerPoint-esityksen, joka pyöri yläkoulun aulan taulutelevisiossa yhden koulupäivän ajan ennen joulujuhlaa. Näin kuusen ympärillä olevat suuret eläimet sekä puolapuita ja ikkunalautoja vilistävät pikkupukit avautuivat juhlaväelle taideteoksena – eivät vain merkityksettöminä juhlakoristeina.

AIKA KAUPUNGISSA

Hämeenlinnan lasten- ja nuorten kuvataide- ja käsityökoulu Aimo, Hämeenlinna
Kuvataideopettaja Mervi Suomalainen

Aimokoulussa on työskennelty kuluneena lukuvuonna kaupunkiteeman parissa. Jokainen kaupunki on omalaatuinen dynaaminen miljöönä. Kaupunki on kaupunkilaisia, erilaisia ihmisiä ja heidän välisiä sosiaalisia verkostojaan. Kaupungissa voi nähdä ajallisia kerrostumia ja kaupunkiin liittyvissä tarinoissa kuulla sen historiaa ja elettyä elämää. Aimokoulussa on tutkittu aikaisemmin historiateemoja perusopetuksen lisäksi muinaistaideleireillä ja työpajoissa.

Näyttelyyn on poimittu mukaan välähdyksiä poluilta, joita 9-11 -vuotiaat oppilaat kulkivat kotikaupunkinsa Hämeenlinnan menneisyyteen. Työskentelyn lähtökohtana on tutkittu vanhoja valokuvia, retkeilty Aulangon kulttuurimaisemaan ja luotu omia muinaishämäläisiä heimoja talvivalokuvaus sessiossa. Keskiaikainen linna kaupungissamme on inspiroinut oppilaita kuvittelemaan maalauksissaan elämää kauan sitten.

MUUTTUVA GRÖNLANTI - VALOKUVANÄYTTELY LÄNSI-GRÖNLANNISTA

Kuvataiteilija, kuvataideopettaja Erja-Riitta Salonen, Rosenborgskolan, Södertälje, Ruotsi

Lehtori Tarja Trygg, Aalto-yliopiston Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki, Suomi

Kesällä 2009 Erja-Riitta Salonen ja Tarja Trygg valokuvasivat Länsi-Grönlannissa Ilulissatissa, Ummannaqissa ja Saattut-saarella. Miten ilmastonmuutos näkyy tänä päivänä ja mitä muutoksia on tapahtunut näillä samoilla paikkakunnilla? Mitä muutoksia on tapahtunut 13 vuodessa niissä paikoissa, joissa Erja-Riitta Salonen oli kuvannut vieraillessaan ensimmäistä kertaa Grönlannissa vuonna 1996?

Kuvasimme jäävuoria, vierailimme grönlantilaisten kotona, haastattelimme taiteilijayhteisöä, joka työskenteli yhdessä verstaassa Ilulissatissa, kuuntelimme nuoria, kun he kertoivat elämästään Ummannaqin saarella, teimme listaa muutoksista, jotka näkyvät kuva-aineistossamme. Lensimme helikopterilla Ummannaqin saarelle, jonne ei enää ollut laivayhteyttä kuten 13 vuotta sitten.

Matkasimme pienellä avoveneellä Saattut-saarelle, jonne pääsyä ei muutoin ollut. Avoveneessä kuvaus ei tällä kertaa onnistunut, veneen tömähdellessä aaltoja vasten, nenänpää ja rystyset valkoisina pelkäsimme kameroiden hajoavan moisessa rytkytyksessä veneen puikkelehtiessä jääpalasten keskellä. Yhden kerran veneen moottori lakkasi toimimasta, mutta onneksi matka jatkui jonkin ajan kuluttua. Pääsimme saarelle puolentoista tunnin venematkan jälkeen. Saarella asuu 200 asukasta. Kuvasimme pari tuntia, istuimme kalliolla syöden eväitämme. Yht´äkkiä kuulin ukkosen kaltaisen äänen, kratch! Osa jäävuoresta lohkesi silmiemme edessä ja kuin hyökyaallon voimalla se syöksyi eteenpäin. Loppuosa jäävuoresta joutui epätasapainoon ja kellahti kumoon. Mahtava luonnonnäytelmä, jota seurasi silmät sepposen selällään turvallisen välimatkan päästä. Vieläkin syksyn jo pimetessä jäävuorten kauneus, sinivalkoiset maisemat, raikas ilma ja auringon paiste yötä päivää ovat jääneet vahvasti mieleen.

Eurooppalainen elämäntyyli on alkanut näkyä kaikkialla. Kännykät, tietokoneet ym. valtaavat alaa. Hampurilaisbaarit houkuttelevat nuorisoa. Jotkut kylät, kuten Ummannaq, ovat jääneet loukkuun, kun yleinen laivaliikenne on lopetettu. Helikopteri on ainoa valinta. Nuoriso seuraa kansainvälisiä virtauksia ja nuoret unelmoivat ulkomaille lähdöstä. Ilmasto on lämmennyt monta astetta viime vuosikymmenellä. Taloihin rakennetaan terasseja. Jäätiköt sulavat pikavauhtia. Grönlanti on saanut itsehallinnon. Pääseekö maa irti Tanskasta, saako se taloudellisen itsenäisyyden?

ILMASTONMUUTOS

Vihdin kuvataidekoulu, Vihti

Valokuvataiteilija Sari Vennola

Vihdin kuvataidekoulun valokuvatyöpajan kahdeksan 13–18-vuotiasta oppilasta pohtii omaa suhdettaan ilmastonmuutokseen. Kuvat muodostavat kolme erillistä sarjaa, joissa kussakin on oma näkökulmansa. Kuvasarjat ovat tekijän tai tekijäryhmän henkilökohtaisia pohdintoja tulevaisuudesta ja omasta suhteestaan siihen.

Ilmastonmuutoksen synnyttämiä mielen liikkeitä kuvataan sarjassa, jossa on hyödynnetty mm. pitkää valotusaikaa ja värillisiä valoja. Vaativaa tekniikka on hiottu jo pitkään, siten kuvissa on voimakkaasti latautunut tunnelma. Aiheen vakavuus ja uhkaavuus on korostunut.

Mikroaaltouunissa sulava lumilinna synnyttää ajatuksia ihmisen vaikutuksesta ilmaston muuttumiseen. Vaikka kuvasarja on hyvin konkreettinen, samalla se on humoristinen ja käsitteellinen. Ilmastonmuutosta pohtiessaan nuoret usein korostavat ihmisen omaa vastuuta ja mahdollisuutta muuttaa omia käytös- ja elintapojaan.

Ihmisen ja luonnon suhdetta pohditaan sohjossa polkevan sorsan, tehtaan ja lumiukon välityksellä. Kuvasarja kuvaa ilmastonmuutosta seuraavia arkipäivän ongelmia, konkreettisia muutoksia omassa ympäristössä. Muutokset koskevat niin ihmistä kuin eläintäkin.

Ilmastonmuutos on vakava asia, mutta nuoret suhtautuvat siihen toiveikkaasti. Vaikka ilmastonmuutos tuo konkreettisia ongelmia, omilla valinnoillaan voi ja pitää vaikuttaa. Nuoret eivät halua alistua vaan tehdä muutoksia, jolla maapallo voisi paremmin.